

NAGYMAROS

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Köszöntő	2
2. Nagymaros bemutatása	3
3. Örökségünk	10
Műemlékek	
Keresztek	
Szobrok	
Helyi értékvédelem	
Az egykori város – képeslapok	
Gesztenye	
4. Eltérő karakterű településrészek	24
Tórkép	
Városközpont	
Völgyi utcák	
Védett településrész - Dózsa	
Kertváros-régi beépítések	
Kertváros-újkorai beépítések	
Tömbházak - Papkert	
Dunaparti lakó- és üdülőtérületek	
Üdülőtérületek	
Gazdasági területek	
Kertes mezőgazdasági területek	
Egyéb külterületek	
5. Útmutató	42
Városközpont – magasság és tetőablakok	
Völgyi utcák – tetőhajlás, tetőforma és méret	
Tetőfedés	
Kémények	
Telepítés	
Épületek elhelyezése hegyoldalakon	
Színek	
Kerítések	
Tornácok, verandák	
Korlátok	
Ablakok	
Kapuk	
Kilincsek	
Részletek	
Növényzet	
Zöld infrastruktúra	
Mal példák	
Utca, terek	
Játékterek	
Üzlet- és információs táblák, cégérek	
6. Impreszum	100
1.	

KÖSZÖNTŐ

Nagymaros az idők viharai mellett értékeléért midig is kiállt, azokat átmentette a jövőbe. A természeti adottságokhoz igazodó, már a középkortól látható következetes fejlődés mintha csak egy emberöltő alatt történt volna, annyira jól követi az elődök gondolatát.

A templom körül kialakult központ, mint a legkorábbi térszervező erő, a történelem és az átalakuló társadalom ellenére mindig is alapot képezett az újabb értéktéremtéshez. A zárt társadalmi közösség elnyomása, a funkciót előtérbe helyező irányzatok, valamint, a várost érintő gigaberuházások sem tudták megtörni a település arculati egységét.

A házakról és a tereken látható, egymásra rétegződő értékvédelmi szemlélet példamutató kell legyen a mi időnkben is, ehhez kíván segítséget nyújtani a következő néhány fejezet.

A Települési Arculati Kézikönyv tartalma nem örök, ahogy a város értékel az idők során alakultak, fejlődtek, úgy kívánjuk a jövőben kiadványunkat is fejleszteni, bővíteni.

Kívánom, hogy a település arculati példált összefoglaló kiadvány váljék minden érdeklődő, olvasó hasznára, illetve vezesse minden szakember közül a magasabb színvonalú értéktéremtés felé.

Nagymaros, 2017. december

Petrovics László
Nagymaros Város Polgármestere

NAGYMAROS

Nagymaros története régi időkbe mutat vissza, anélkül, hogy ezt itt részletesen is ismerlessük, néhány szempontot érdemes megismerni. Az első említések már a XI. század környékén település jelenlétére utalnak, majd az első legfontosabb ismert dokumentum Károly Róbert kiváltságlevele 1324-ből, mely városi jogokkal ruházta fel Maros mezővárost. A város fejlődése Visegrád királyi városához köthető, az akkori léte értelmezhető ikervárosként is. A természeti adottságai révén Visegrád kiszolgálására, mondhatni élelmskamrájaként működött - ebben az időben már jelentős a halászat, a mezőgazdaság, a szőlőtermesztés, de a későbbi időkkel ellentétben itt még elsősorban bor, nem is akármilyen minőségű készült belőle.

A városi rangot több király is megerősítette, az ezzel járó kedvezmények elősegítették a város fejlődését. A török időköt viszonylagos nyugalomban vészelte át, sőt fejlődése is megfigyelhető. A fejlődés a lakosság változását is magával hozta a korábbi német telepesekek helyett elsősorban magyar betelepülők érkeztek. A török időköt követő háborúk visszavetették Maros fejlődését, de azt teljesen az 1709-es pestisjárvány törte meg. Ekkor a városka nagy része kihalt. Újbóli életet a Mária-Terézia idejében történt német betelepítés hozott. Ezzel a város életében újabb fejezet vette kezdetét. A közel sem egy helyről érkező, de azonos identitású emberek fellelítették az egykori bogósgyümölcs termesztést és tapasztalatuk alapján a város újjáépítését. Ebből az időből néhány épület ma is áll, az akkori szakemberek keze-nyoma és igényessége leolvasható itt.

3.

4.

A Duna közelsége több esetben is segítette a település életét a megélhetés, halászat mellett, elsősorban a „sváb” betelepítéskor, majd a helyben megtermelt gyümölcsök kereskedelmekor. A csemegeszőlő termesztésére alkalmas dombok, a megfelelő talaj-adottságok hamarosan többletet eredményeztek, mely a vízi úton a kereskedelem fellendüléséhez vezetett. Ezt csak fokozta az 1850-ben megépült vasútvonal, majd egy évvel később a közvetlen bécsi vasúti kapcsolat. Az addigi kereskedelem felgyorsult, újabb piacok nyíltak meg, ami odáig vezetett, hogy Nagy-Maros élete elsősorban a szőlőtermesztésre alapult, illetve az egyik legnagyobb szállító lett Magyarország területén. Az élénk kereskedelem jövedelmező volt, mely magával hozta város gazdagodását is, az 1800-as évek végétől a korábbi épületeket téglából átépítették, az arculat kisvárosivá alakult.

Szintén a vasútnak – meg persze a Duna partjának – köszönhető, hogy hamarosan a pesti polgárság kedvelt nyaralóhelye lett Nagymaros. Szállodák, vendéglők épültek, nyíltak, illetve az egyszerű magánházak is nyaralóvendégekkel teltek meg. Az idilli állapot kisebb megszakításokkal a II. világháborúig tartott, amikor is a megváltozott világ Nagymarost is átpozícionálta, a felsőbb akarat megtörte és többszörösen is megtépázta az egységes sváb közösséget. A 60-as, 70-es évek Dunakanyar fejlesztési törekvései új lendületet adtak, de az akkor már eldöntött Bős – Nagymaros Vízierőmű gigaberuházás hullámai lassan újra leépítették a város fejlődését. A város életében mégis megfigyelhető a folytonosság, a negatív mértékdölvések nem tudták oltórtítenni az évszázadok eredményét.

5.

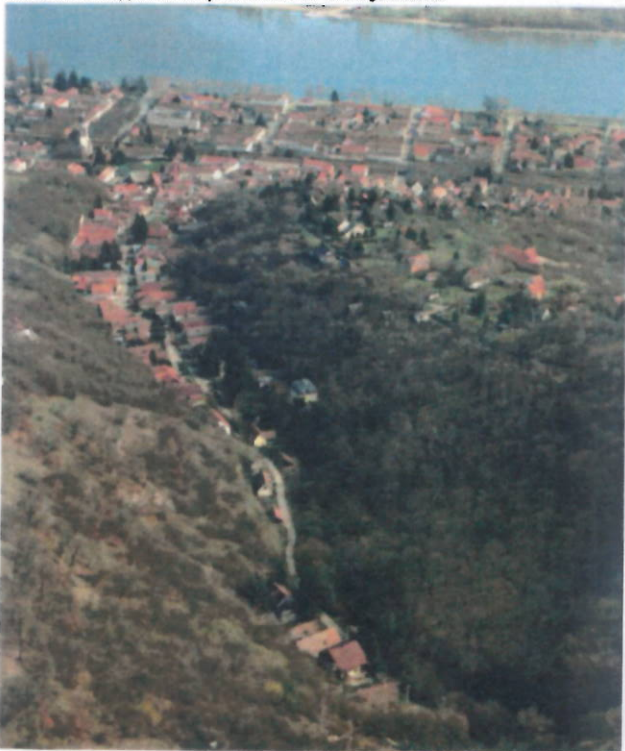
Nagymaros fekvése a Duna szó szoros értelmében vett kanyarulatában, szemben a Visegrádi várral olyan egyediséget kölcsönöz, amit a város arculata még fokozni tudott. Településképe is egyedi, Dunára forduló lineáris városként írható le, ami csápszerűen benyúlik a dombokról lefutó ősi vízmosságokba,

mélyutakba. Nagymaros fekvését a Duna és a felettes dombok határozzák meg szűk sávot adva a beépítési lehetőségeknek. A beépítés az évtizedek alatt újabb területeket töltött be, de jellemzően – a „zártkertek” esetétől eltérően – ez is a szervezés jegyében történt, a tájjal való kapcsolata megmaradt.

6.

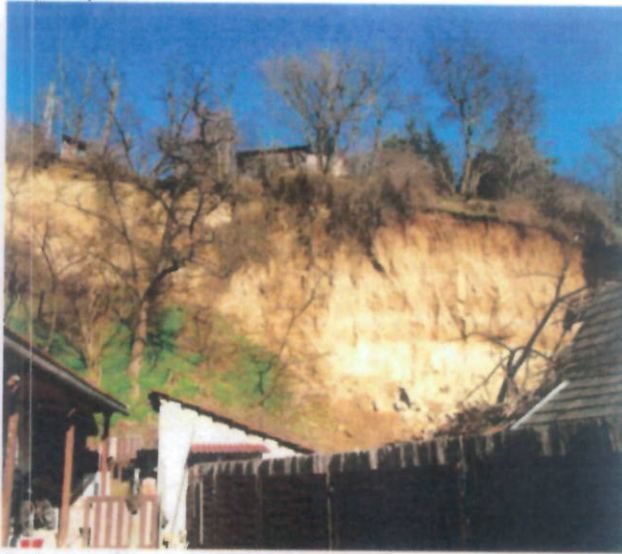
A korok előre haladtával a település szerkezete alapvetően nem változott, már a török időkben ismert a város három utcájának leírása, ami beazonosítható a mai településközponttal is, köszönhetően többek között a már akkor álló és térszervező szerepet betöltő templomnak. Bár a térfalak, a közterületek határait álló épületek változtak, többször bontás és átépítés volt a sorsuk, a szerkezetet meghatározó közterületek határai jelentősen nem változtak. A település szerkezetét több tényező alakította, illetve alakítja a mai napig, ebből csak szemléltetésképpen néhány fontosat kell itt megemlíteni.

7.

Domborzat

Meghatározó szerepe van a Dunára lefutó ősi vízmegosztásoknak. E területek az adottságok mentén történt kihasználása és a mai korokig megőrzött egységessége sajátos szerkezetalakító jegye a városnak. A domborzat meredeksége egyben meghatározta a terület felfelé történő növekedését is, melynek iratlan szabályát a zártkertek 1960-as években történt kialakítása szegte meg.

Talajszerkezet – pincék, partfalak

A vízmegosztások beépítése magában hordozott konfliktusa a beépítések elhelyezése, ami nem történhetett másképp, mint azok egykori partján. Az ilyen jellegű telekfelosztás és beépítés magával hozta a partfalak igénybevételét, ebben minden ingatlanok mögött pincék bővítését. A partfalak állóképessége az építés idején nem volt szempont, azok problémája az egykori feleltes mezőgazdasági területek beépítésével erősödött fel.

A pincék másik formája a közterületek alatt jelent meg, ezek a település jellemzően vasút feletti, de ott szinte bármely szakaszán megtalálhatók. Legkorábbi elemei a törökkorba vezethetők vissza, a 80-as évektől nyomon követhető beszakadások és részleges feltárások a templom körül egy egységes rendszert rajzolnak ki.

Közlekedési felületek

A város fekvését horizontálisan három részre bonthatjuk, a Duna és a dombok között elsőként az országút, a mai 12. sz. főút, majd a vasút szeli át a várost. Az országút már a középkorban hasonló nyomvonalon haladt, azonban a vasút a XIX. század közepén már a meglévő településszerkezetbe vágott bele. Fekvése ilyen szempontból kifogásolható, azonban a központi elérhetősége a település gazdagodásának egyik záloga volt.

Árvizek

A Duna közelsége áldás és átok is volt egyben, az árvizek összekötődnek Nagymaros múltjával és jelenével. A legnagyobb városromból árvíz 1838-ban Nagymarost is elérte a partközeli házak legtöbbjét megsemmisítve. Ez és a későbbi árvizek tapasztalatai vezettek oda, hogy a vasút alatti ingatlanok padlószintjét az átépítések során feljebb emelték, illetve a házak építése – átépítése már a víznek ellenálló anyagból készült.

Az árvízi elöntések oka elsősorban nem az ártér beépítésében keresendő, a településközpont Duna felőli határai jellemzően közterületi, védmű jellegű feltöltésekkel bővültek.

8.

NÖVÉNYVILÁG

A Börzsöny elhelyezkedésének köszönhetően, sajátossága a növényvilágban is megjelenik, botanikai szempontból különleges értékkel bír. A vidék flórájására jellemző, hogy itt találkoznak három különböző orodeti flóra elemi (szubmediterrán, nyugat-balkáni és kontinentális). A Visegradense flórájás területébe tartozik Nagymaros területén fekvő Hegyes-tető és Ördöghegy is. A Börzsöny hegység alsóbb, szárazabb területein cserések, cseres-tölgyesek helyezkednek el, míg feljebb tölgyesek vagy gyertyános-tölgyesek állnak. A szárazabb déli oldalakon idős korú ügynövezett karszt-bokorerdő található, melyekben a virágos körisek, tatárjuharokkal egyes molyhos tölgyesek alkotják az állományt. A déli Nagymaros határain belülre nyúló területeken idős gyertyános-tölgyes, helyenként bükkös állományok helyezkednek el. A fenyők nem őshonosak a Börzsönyben. A hegység teljes területén 1233 hajtásos növényfaj található meg, amiből összesen 145 faj élvez védeltséget. A területtel szoros tájképi és ökológiai kapcsolatban vannak a nagymarosi szelídgesztenyések, melyek jelentős természetvédelmi értéket képviselnek a térségben, hiszen közülük az egyik folt Natura 2000 hálózathoz tartozik. A gesztenyések területén belül összesen 17 védett növényfajt találtak, melyek között több orchidea féle is szerepel. A Visegradense flórájás területén olyan fajok fordulnak elő, mint a pirosló hunyor, polók árvacsálán, dudamag, halvány repcsőny, valamint hibrid fajokként a Horánszky-cickafark. A település árterein fekvő idős gyümölcsfák Nagymaros gyümölcsstermesztési múltjáról tesznek tanúbizonyságot. A gyümölcsösök mellett legelők, kaszálók és mocsárrétek váltják egymást, mely szintén változatos élőhelyeket biztosítanak. A Duna melletti természetese élőhelyeken lúzer cserjés, fentebbi területeken fehér lúz, fehér és fekete nyár jellemző. A galériaerdők területén pedig kocsányos tölgy, mocsártölgy és szil-kőris fajok, valamint kuszónövények fordulnak elő (iszalag, vadszőlő és komló).

9.

ÖRÖKSÉGÜNK

Nagymaros gazdag örökséget kapott elődeitől. Számos műemlék és a település méretéhez képest rendkívül sok helyi védelem alatt álló épülete van, melyek együttesen jelentősen meghatározzák a város jellegét, hangulatát. Ezek mellett a közterületről nyíló pincék sokasága ad még egy újabb jellegzetességet városnak, melyek az egykor volt szőlőművelésről idézik. A tereken, keresztveződésekben keresztet állnak, a közterületeket szobrok díszítik, gazdagítva a település képét.

RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM

Műemlék templom. Első említése 1297-re datálható. Gótikus átépítéskor készült a nyugati torony, amelynek csillagboltozata őrzi az átépítés évét, 1509-et. 1771-ben Schado Lónárd tervei alapján barokk stílusban átépítették.

10.

KÁLVÁRIA

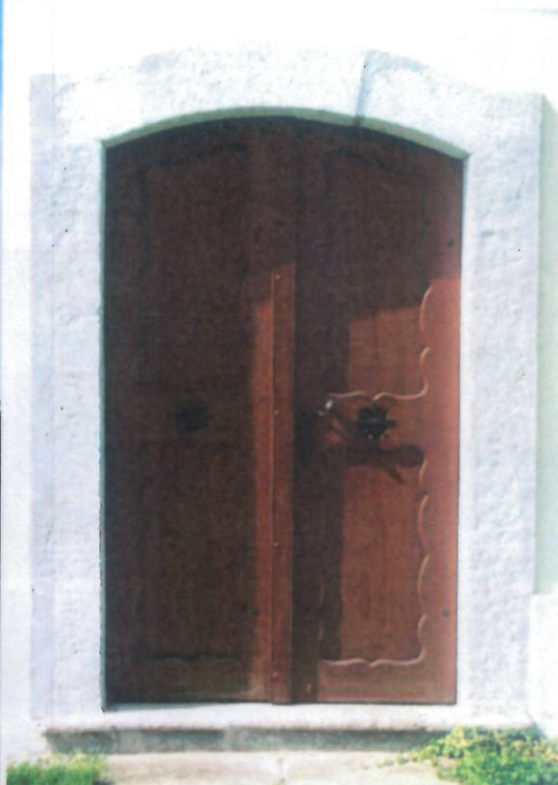
A kápolna műemléki védettségű, míg a kálvária lépcső és a stációk helyi védelem alatt állnak. A kápolna és a stációk késő barokk stílusban épültek, 1773-ban, valószínűleg a templom átépítését is tervező Schade Lénárd tervei alapján. A lépcsősor adományokból épült az 1920-as években. Az adományozó családok neveit bevészték a lépcsőfokokba.

11.

SZENT RÓKUS KÁPOLNA

A kápolna műemléki védettségű. Szent Rókus a pestisjárványból felgyógyultak védőszentje. A tiszteletére emelt kápolna az 1770-es években való, késő barokk stílusban.

12.

VERA - LAK

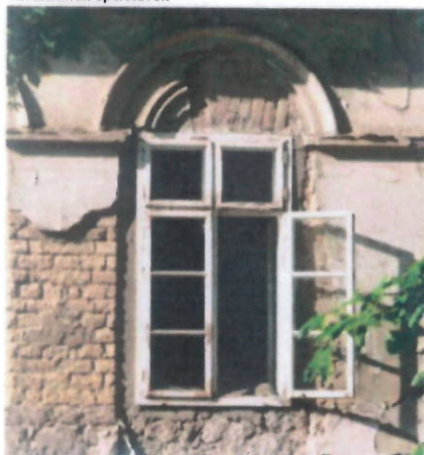
Műemléki védelem alatt álló, dunaparti lakó-nyaraló épület. Érdekes, szép olegye az utcafrontos, tornácos népi épületnek és a „Svájci ház” típusú díszes faszerkezetű villának.

13.

RÁKÓCZI UTCA 1.

A XIX. században épült klasszicista lakóépület, műemléki védetség alatt. Nyílásrendje és vakolatarchitektúrája erős rokonságot mutat a túlparti Visegrád egykori Polgármesteri Hivatalának épületével.

MAGYAR U. 4-6.

XIX. század első feléből származó lakóépület, műemléki védetség alatt, udvarában egy reki kő itatóval.

REMETE BARLANG

A Szent Mihály-hegy Duna felőli oldalában található barlangok, amelyek a XI-XV. században lehettek használva. A barlangok fölől szép kilátás nyílik a Dunára.

14.

KERESZTEK

A település terein, utcák kereszteződéseiben egy-egy szagrális ponton feszületek állnak. Ezek közül a Fő téren álló kereszt, 1800-ból származó, vörös márványból készült műemléki védelem alatt áll, míg a többi helyi védelem alatt áll.

FŐ TÉR

TEMETŐ

DÓZSA GY. U.

SZENT RÓKUS KÁPOLNA

TEMETŐ

SZENT IMRE TÉR

ELSŐVÖLGY U.

15.

SZOBROK

16.

HELYI VÉDELEM

A városban kb. 300 épület van helyi védelem alatt, ami egy 5000 fő alatti településen soknak mondható. Nagymaros épített öröksége gazdag és egyben meghatározó a településképi szempontjából.

17.

18.

19.

AZ EGYKORI VÁROS - KÉPESLAPOK

A kislőr egykori, kb. 100 évvel ezelőtti hangulatát jól mutatják a korabeli képeslapok. Az egyszerűbb, legtöbbször burkolatlan utcák, az egységes képet adó épületállomány, a közterületeken zajló élet alapján képet kaphatunk az egykori világról. Településünkön szerencsére sok épület megmaradt ebből, majdnem eredeti formájában.

20.

21.

22.

A NAGYMAROSI GESZTENYE

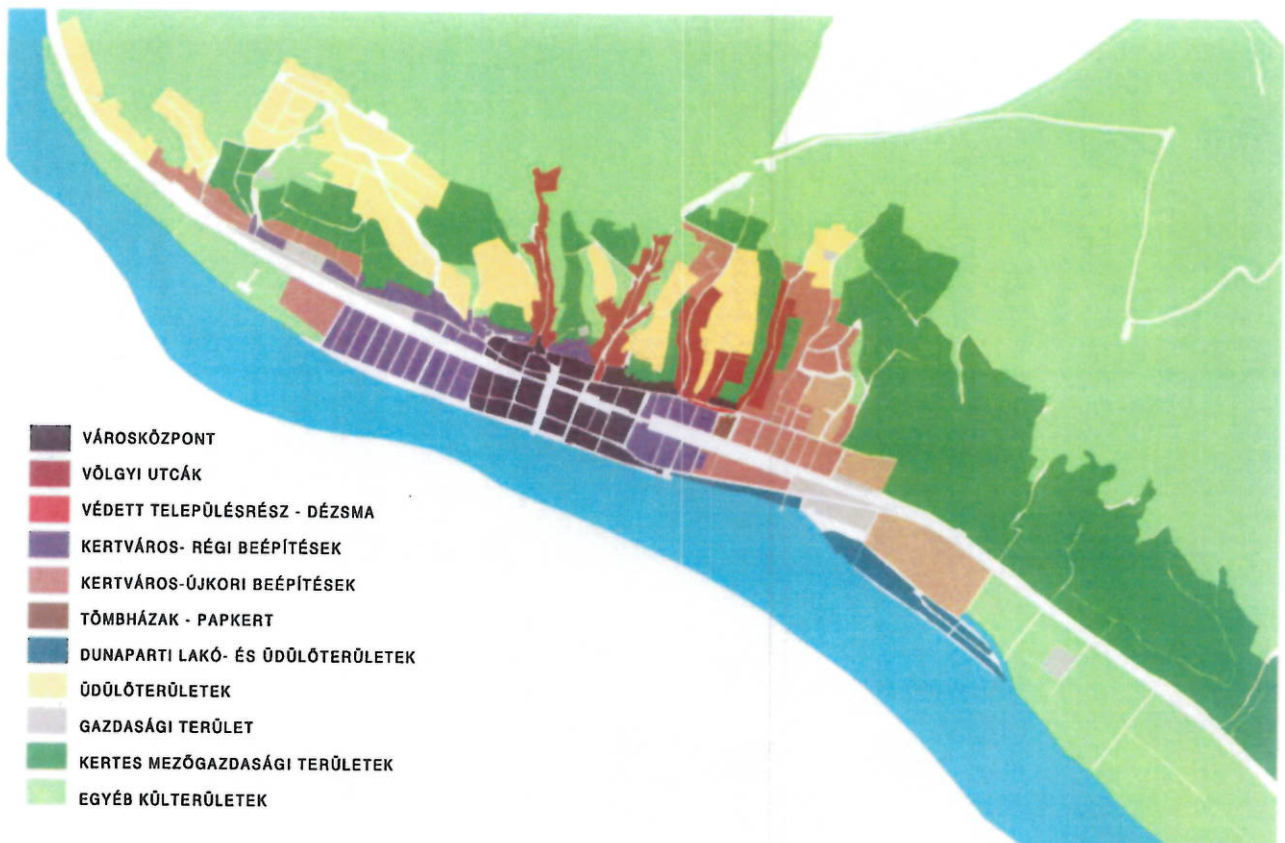
A szelídgesztenyés területek már a 18. század első felében említésre kerültek, de eredetük jóval korábbra nyúlik vissza. A térségben természetes elterjedésű – Nagymaroson is őshonos – szelídgesztenye-erdő mai kópének kialakításában nagy szerepet játszhattak – a néphagyomány szerint – Anjou királyaink, Károly Róbert és Nagy Lajos kerteszei által telepített szelídgesztenyések. Már ebben a korban is fontosnak érezték a terület tájésoztó jellegét: Károly Róbert gesztenyés arborétumot létesített, a gesztenyésekben sétáló utakat alakított ki. Későbbi idők folyamán a helyi gazdák szorgalma, szakértő kezeinek munkája tette országos hírnév a nagymarosi szelídgesztenyét. A nagymarosi szelídgesztenyések természeti, tájképi adottságai, kultúrtörténeti jelentőségük alapján jelentős természetvédelmi értéket képviselnek a Dunakanyarban. A szelídgesztenye évszázadok óta szerepel

bír a Déli-Börzsöny kultúrtájjellegének kialakításában, ember és táj harmonikus kapcsolatában.

Az eltérő domborzati viszonyok hatására kialakuló – sajátos mikroklímával rendelkező – különböző gesztenyés típusok, változatos, gazdag élővilágnak biztosítanak élőhelyet. Nagymaros mára sokat veszített kultúrtáj jellegéből. A hagyományos gazdálkodás szinte teljes megszűnésével a híres gyümölcsösök csak nyomokban maradtak fenn, az egykor összefüggő szelídgesztenyés felaprózódott, rohamosan pusztul. Az utóbbi évtizedektől a megmaradt foltok fokozott veszélynek vannak kitéve a tarvágás, a beépités és a kórográkbetegség gyors terjedése által. Értékes élővilága, tájképi, kultúrtörténeti jelentősége alapján nagyobb figyelmet, megbecsülést érdemel.

23.

- VÁROSKÖZPONT
- VÖLGYI UTCÁK
- VÉDETT TELEPÜLÉS RÉSZ - DÉZSMA
- KERTVÁROS- RÉGI BEÉPÍTÉSEK
- KERTVÁROS-ÚJKORI BEÉPÍTÉSEK
- TÖMBHÁZAK - PÁRKERT
- DUNAPARTI LAKÓ- ÉS ÜDÜLŐTERÜLETEK
- ÜDÜLŐTERÜLETEK
- GAZDASÁGI TERÜLET
- KERTES MEZŐGAZDASÁGI TERÜLETEK
- EGYÉB KÖLTERÜLETEK

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK

24.

VÁROSKÖZPONT

A településközpont jellege polgári, kisvárosias. Nincsenek magas házak, még kétszintesek is csak elvétve. Alapvetően egy megemelt magasságú, elegáns, egyszintes, magastetős lakó- és középületek alkotják, jelentős részben régi, helyi védelem alatt álló házakkal.

A beépítés vegyes, mégis egy harmonikus egységet alkot. A Fő tér és annak környezetében, valamint a két folyóirányú úton a zártosult beépítés a jellemző. Ezek közt állnak még oromzatos, oldalhatáron álló lakóházak is, minél jobban haladunk kifelé a Fő tértől annál, több. A zártosult épületek nagy része eredetileg oldalhatáron álló oromfalas lakóház volt, melyek a polgárosodás folyamatában bővültek az utcával párhuzamos szárnyal, azaz zártosultak. Ezekhez kapuáthajtók készültek, hol kisebb, hol nagyobb kialakításban. A korábbi telekszerkezet szerint az ingatlanok nagy része kétutcas volt, így a fő front felől csak a személyközlekedést kellett biztosítani, amihez elegendő volt a kiskapu is és egy előlépcső sem volt zavaró. A gazdasági bejáratok a telkek hátsó felében helyezkedtek el. Az idők folyamán a gazdasági tevékenység visszaszorult, az ingatlanok tovább osztódtak, hisz volt utcakapcsolatuk is. Ezzel viszont az eredeti főépület telke gépjárművel már megközelíthetetlené vált a kiskapuk miatt.

A központ, Dunához közeli, oldalhatáron álló oromzatos épületei is egyértelműen, polgárosult képet mutatnak. Ezek formája egy 1800-as évek béli, a település alsó részét teljesen előtűnő, nagy árvízrel követően alakultak ki. Az akkori tulajdonosok úgy döntöttek, hogy hagyományos parasztházait megemelik, hogy a következő árvíz ne öntse el a lakást. A tetőt és a földemelt lezárókat, a padlószintet megemelték. Az új földemelt szinte kivétel nélkül csapós gerendaföldemelt, mivel fa volt bőven. Úgy mondták, hogy megvettek egy „tutajt”, azaz a Dunán a fővárosba úsztatott építőfából egy rakatot. Ekkor kerültek a tornácok és a folyóra néző verandák is a házra. Az egykori parasztház helyiségei ezekkel az átalakításokkal egy nagy bolmagasságú, bőséges ajtókkal tengelyesen összekötött, elegáns, polgári hangulatú lakássá váltak.

A központi szélén megtalálhatók még egy régi beépítési forma, az úgynevezett „Svájci ház”. Ezek szabadonálló villák, viszonylag nagy telkeken, konyolt nyarogtatókkal és a panorámára nyitott nagy, díszes, faszervezetű verandákkal.

25.

26.

27.

28.

VÖLGYI UTCÁK

A völgyekben a hegyekre felkúszó szűk utcák jellegzetes hangulatot árasztanak. Ezen utcák jellemzője a keskeny telkekre épült oldalhatáron álló, oromzatos népi épületek, aszimmetrikus utcai homlokzattal. Az aszimmetriát az nagymarosi jellegzetesség, az utcafrontra kitolt fedett terasz okozza, amely lehet a tornác bővítése, vagy nagyon keskeny telkek esetében az erősebb utcai oresztől nyúlás kiegészítője is. E teraszok faszorkozetűek, tetőhajlásuk laposabb, mint a főtetőmögé, az oszlopfejek díszítettek, az oromzat deszkázott vagy rácos, a mellvédfele pedig fűrészelt mintázatú deszkakoriát. E tornácrészek sokszor más lábazattal készültek, mint a fő szárny, amelyen általában lábazati vakolat látható. A tornácnál ez is díszesebb, legtöbbször kőburkolatú, téglalozással. A tornác okozta aszimmetriát az utcai homlokzat vakolatkeretezésével billentették helyre. Ennek részeként a felső, padlástéri oromszakaszt egy vízszintes vakolatsáv vagy párkányzat választotta el az alsótól. A felső oromrész díszesen keretezett padlásszellőző ablaka(i) a tetőgerinchez, míg az alsó ablak(ok) az utcai vakolt falszakasz szélességéhez igazodnak. A völgyi utcák jellegzetes képét a sűrűn álló utcafrontos oromfalak ritmusa adja, követve az utca emelkedését.

A völgyi utcák központhoz csatlakozó alsó részein néhány zárt sorú épület is fellelhető, ahol ehhez megfelelő telkeszéltség is rendelkezésre áll.

A völgyi utcákban, egy-egy helyen, ahol széles nagy telken, „Svájci ház” típusú szabadonálló villa is áll.

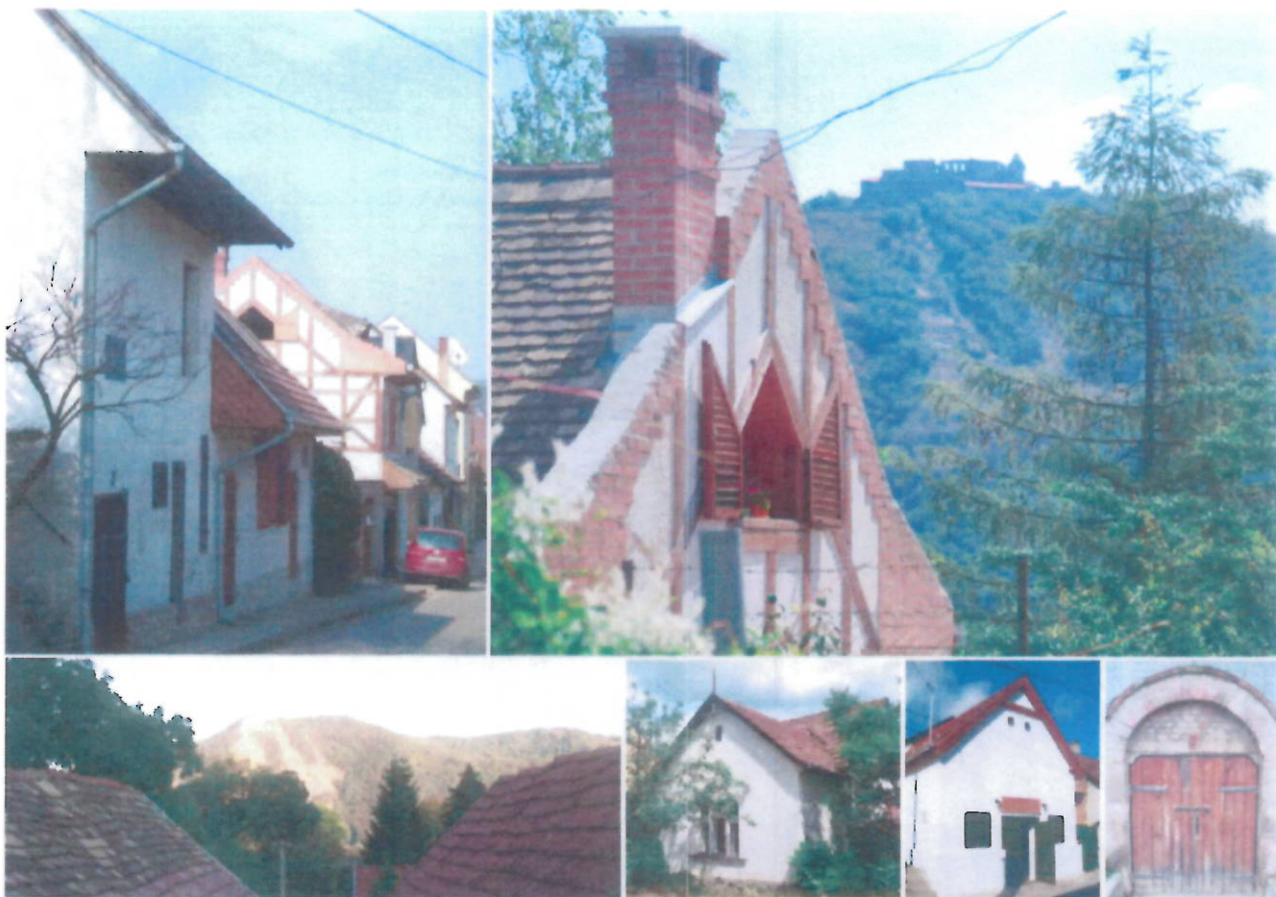
DÉZSMA

A település második fő útjának, a szintén Dunával párhuzamos Rákóczi utcának északi részén egy szigetszerű településrész, az úgynevezett Dézsma alakult ki. E városrész egyediségéből fakadó értékei folytán településszerkezeti védelem alatt áll. Jellemző beépítése a két utcára néző oromfalas, nyeregvetésű présházak, melyek szorosan egymás mellett sorakoznak. Az észak-déli irányú sziget végeinél a présházak más jellegű, nagyobb épületekkel egészülnek ki, de hangulatukban hozzák a présházak idillt. A présházak az alsó, Dézsma utca felől földszint + padlásteres épületek, míg a felső, Rákóczi utca felől már félig a földben vannak, azaz már csak a padlásteres oromfalai állnak ki az útszintből, átlátást biztosítva ez által a visegrádi várra.

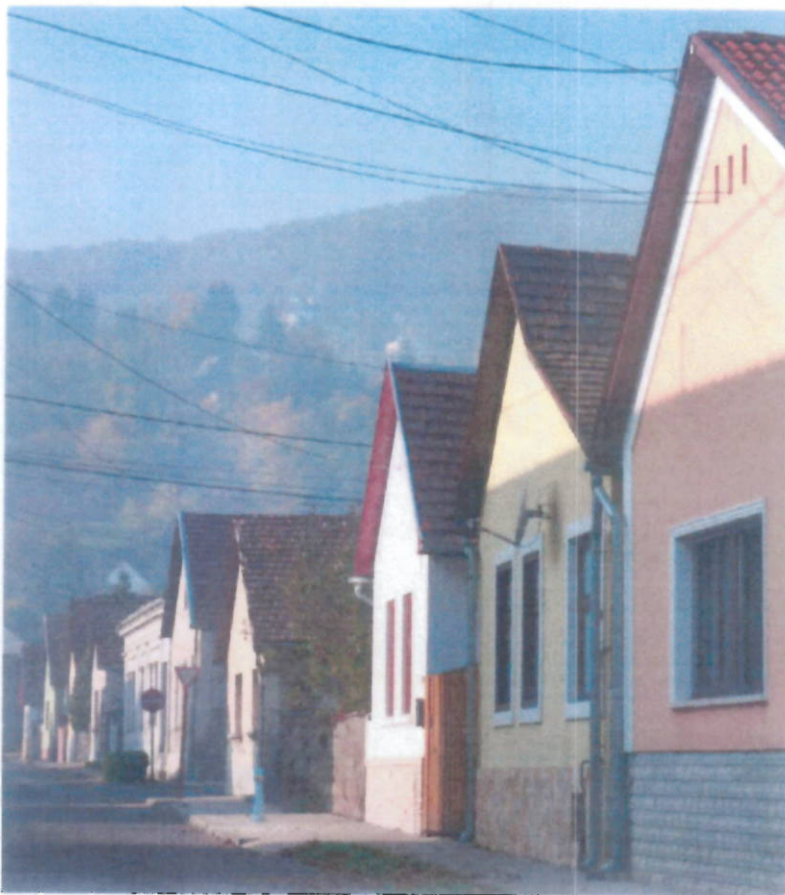
Az azonos tömegű és formájú épületek egységét tovább hangsúlyozza az azonos tetőlejtések és a mindenhol alkalmazott natúr cserépfedés.

31.

32.

KERTVÁROSIAS TELEPÜLÉSRÉSZEK – MŰLT SZÁZAD ELEJI

A település településközponttól északra és délre egy lazább beépítésű kertvárosias beépítés található. Jellemzően szabályos, derékszögű utcarendszerben állnak a házak, ahol az utcák hagyományos kialakításúak, azaz járda - zöldfelület fák - burkolt út - zöldfelület fák - járda. E településrészek is vegyes beépítésűek, akárcsak a városközpont, de annál lazábbban. A városközponthoz képest a telekszélességek nem nagyobbak, viszont kisebb épületek állnak rajta, ezért szellősebb ez a terület. Vannak zártosorú lakóházak, amelyek többsége ezen a területen már úgynevezett hézagosan zártosorú. Ezeknél nincs már kapualj, hanem egy szabad kerítéskapu váltja azt fel, így az épületek közt át lehet látni, az utcálat már nem összefüggően zár.

A zártosorú és hézagosan zártosorú épületek mellett, a településrészen is megtalálhatóak az oldalhatáron álló, oromfalas lakóházak. A völgyi utcák oromfalas lakóházaikhoz képest ezek kicsit nagyobbak, mivel általában azoknál nagyobb telkük, valamint az utcai oromzatuk szimmetrikus. Itt nem jellemző az utcafrontra kitolt fedett terasz, hanem jellemzően, az udvari oldalon végigfutó tornác látható, amelyek utcai kifutásánál van kialakítva a személybejárat az oromfalba komponálva. Ezen egyszárnyú ajtók jellemzően tömör váztaablázatos kialakításúak és felülvilágítóval rendelkeznek. Járművekkel a ház melletti szabad kapukon keresztül lehet a telkeket megközelíteni.

A zártosorú, hézagosan zártosorú és oromfalas épületek mellett a településrészen is megtalálható a széles nagy telkeken, szabadon álló, „Svájci ház” típusú villák. Ezek főként a Duna parton, saroktelkeken és a főút melletti nagy telkeken lelhetők fel. Díszes fa verandáik üdítően hatnak a városképben.

Az előzőekben felsoroltakon kívül, a déli kertvárosi településrészen (és részben a városközpontban is), a hátsókertre visszahúzott, telekszélességű beépítések is fellelhetők. Ezek az utcával párhuzamosan futó faszerkezetű tornácokkal néznek előre, kapcsolódnak az nagy előkertekhez.

E régi beépítések foghíjaiban, egyes idősebb házak elbontásakor vagy teljes körű átépítéskor új építések is jelentkeznek. Ezeknél fontos, hogy az eredeti házak mértékrendjét, tömegnagyságát megtartsuk, a területre jellemző homlokzati anyagokat alkalmazzuk, a nyílásrendekre és egyéb építészeti részletekre odafigyeljünk, hogy a már karakteresen és harmonikusan kialakult utcaképbe illeszkedő épületek létesüljenek.

33.

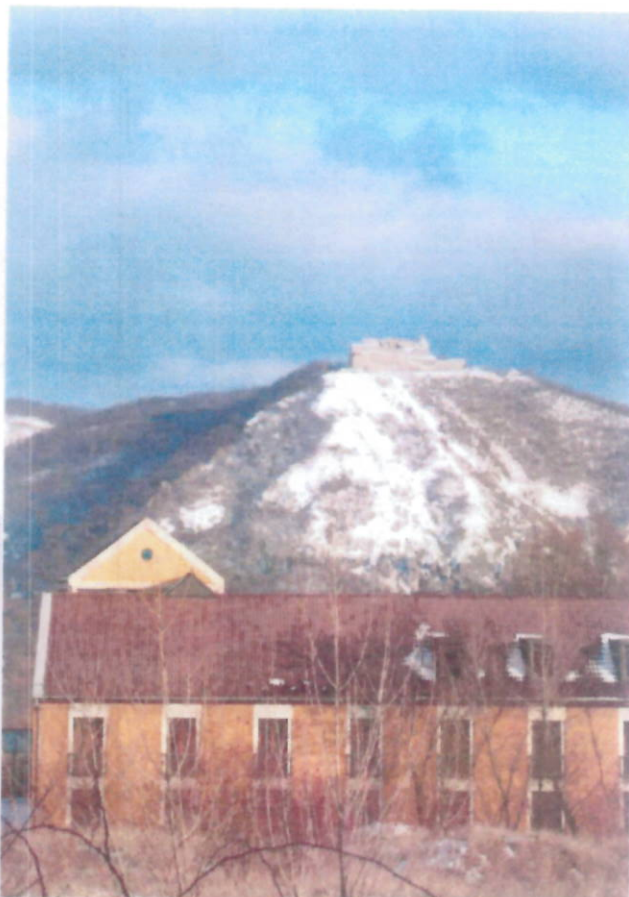
34.

KERTVÁROSIAS TELEPÜLÉSRESZEK - ÚJKORI

A település településközponttól északra fekvő részein újabb beépítésű utcák is találhatók. A fő közlekedési vonalak (fő út, vasút) környezetében és a domboldalainál itt is derékszögű utcarendszerek alakultak ki. Ezek beépítése jellemzően oldalhatáron álló családi házakból áll. A 60-as években az úgynevezett „kockaházak” épültek. Ezek kb. 10x10m-es alapterületűekkel, sátoztetősvel kialakított házak mára, a beállt dús növényzettel egy egységes és rendezett képet alkotnak, meg ha építészeti részleteik messze alulmaradnak a korábbi korokétól. Ezen házak, a régi beépítések épületeihez hasonlóan, egyszintesek, egy kiemelt földszinttel. Ennek okán nagyságrendjük nem tér el a marosi szokásoktól.

Az ezek után, főként a 70-es, 80-as években épült házak már jelentősen magasabbak. Ezzel azon részeken van elsősorban településképi gond, ahol az egyszintes házak közt jelenik meg egy-egy ilyen földszint + emelet + tetőterés épület, amely ráadásul már nem tartja az azonos tetőformát, hanem telkenként szabadon közel az utcára párhuzamos és az utcára merőleges görbircirányokat, sokszor aszimmetrikus, a kor divatja szerinti oromzatokkal. Ezen épületek felújításainál törekedni kell a közel azonos cserépfedésekre, tornáccokkal, fedett teraszokkal való optikai magasságcsökkentésekre és az oromfalak szelídítésére.

Az északi településrész domboldali részein az utcaszerkezet már vált a merőleges rendszerből a lejtésvizonyokat jobban lekövetni tudó utcai vonalvezetésekre. Az itteni épületek nagy része a 80-as, 90-es években épült, de vannak újabb és teljesen új házak is. Jó részüknél ugyanaz a méretbeli, tömegkezelési probléma látható, mint a 70-80-as évek beépítéseinél. Egységesebb tetőfedésekkel, hasonló kerítésekkel és fasorokkal sokat lehet segíteni a területek képén.

35.

TÖMBHÁZAK - PAPERKERT

A papkerti lapostetős löbblakásos tömbházak idegen elemként élnek a kisvárosi kertek lakóterületének környezetében. Szívetlenül építésztervezetők leltetését ad arra, hogy időszerű korszerűsítésük során jellegüket is formálni, javítani lehessen. A homlokzati anyagok minőségével, esetleg magastető vagy zöldtető kialakításával, kerítések egységes kialakításával jellegüket közelíteni lehet a kertvárosi miliőhöz.

36.

ÚJKORI DUNAPARTI BEÉPÍTÉSEK

Két ilyen területe van Nagymarosnak. Az egyik az északi településrészen a főút és a Duna közli részen, amely házsor üdülőkkel lett lakóterület. A másik ma is üdülőterület, az úgynevezett Solyomsziget. Mindkét terület alaphangulatát a „dunapartiság” határozza meg. Jellemzően a 80-as években épült üdülők állnak a településrészekben, amelyeket folyamatosan, ma is, újítanak és bővítenek. A Váci úti terület már lakóterület, az itteni házakat már nagy többségben akként is használják. Az itteni eredeti épületek a modern építészettel képviselték. Sok érdekes, újító megoldással, lábakon álló (vízparti) vb. szerkezetekkel. Ezen megoldások mára nagyrészt eltűntek, az épületeket átalakították, az alsó szinteket beépítették.

E területeken fontos települési szempont az átláthatóság, hogy a viszonylag kis épületek közt látni lehessen a Dunát és a túlsópartot. A Váci úti rész alsó, Duna felőli oldala potenciálisan a város sétányának része, következő évek várható fejlesztéseinek egyik területe. Ezt is figyelembe véve különlegesen fontos a lefutó telkek alsó kerítései, hisz ezek adják majd a sétány felső falát. Ehhez egy egységes hangulatú, de portálónként változatos, természetes anyagokból készült, áttört kerítéssor kialakítása a célszerű.

37.

GAZDASÁGI TERÜLETEK

Nagymaroson nem beszélhetünk jelentős gazdasági terüetről, a városnak nincs ipari parkja. A meglévő, kis területre kiterjedő gazdasági terület a város szövetén belül két helyen található. Az egyik a déli városrészben a vasút melletti sávban, míg a másik az északi városrészben, a temető környezetében található. Az adott helyeken bővítésük nem lehetséges.

Mivel e területek a városszövet részei, kiterjedésük kicsi, a telkek a funkcióhoz képest nem nagyok, ezért az itt épülő épületek kialakításakor meghatározó szempontnak kell lennie a szomszédos lakóterületekhez való igazodásuk.

Kerülendő a lapostető kialakítása, a tetőfelületeket itt is natúr vagy natúr vörös színű cseréppel célszerű kialakítani. A területen célszerű a zártabb, (nyerstégla, vakolt fal, tapalánk) kerítések kialakítása, hogy az udvarokon jelentkező gazdasági tevékenységek takarva legyenek.

38.

ÜDÜLŐTERÜLETEK

A város üdülőterületei jellemzően a lakóterületi sáv felett, meredek hegyoldali részekben fekszenek, illetve a déli településrészen a lakóterület utáni alsó sávban, valamint az előző településkarakteristika csoportban (Dunaparti beépítések) már felsorolt Sölyomszigeti üdülőterület van még a településen.

E területek tájképi kitettségük nagy, ezért egészen más fő szempontok a fontosak a hegyoldali területeken. Míg a lakóterületeknél utca- és térfalakról beszélünk, rendezett utcaképekre törekszünk, addig e területeket elsősorban nagyobb távlatban kell néznünk, hisz elsősorban tájképi településképpük érvényesül. Eszerint e területeken nem cél, sőt kerülendő az egységes előkertekkel kialakítandó utcavonal hangsúlyozása. E helyett az elszórt, az épületek egymástól való telepítési távolságát lehetőség szerint maximálva, telken belüli elhelyezések a kedvezőek az összkép szempontjából. Ezt segíti, szolgálja a nagyobb telekterületek és az azokon létesíthető viszonylag kis beépíthetőségek.

További fontos szempontjai ezen épületeknek a hegyoldalhoz való viszonyulásuk, hogy maximálisan igazodjanak a meredek hegyoldalak lejtésvizonyaihoz. Ennek érdekében a lejtésvonalakra merőleges hosszú házak építése kerülendő, mert alsó homlokzataik aránytalanul nagygyá válnak.

Tájképi tekintetben kevésbé meghatározó pl. ezen épületek nyílászárójának, ugyanakkor a tetőfelületeik kiemelt jelentőségűek. Ezeknél törekedni szükséges a közel azonos tetőhajlásszögekre, az azonos anyagra (cserép) és közel azonos színre (natúr, natúr vörös), valamint az egységes és nyugodt felületekre, amelyeket nem vagy csak kis részben bontanak meg tetőfelépítmények.

A telkek védelmi célú kerítéseit jelentősen áttört formában kedvező létesíteni. A tömör kerítésfalak kerülendők. Előnyben részesíthetők a hézagos léckerítések, a sövények és a futónövényekkel kiegészített drótkerítések.

39.

VOLT ZÁRTKERTI TERÜLETEK

Elsősorban a város északi részén, a vasút feletti domboldali sávban helyezkednek el az egykor volt zártkerti ingatlanok. Ezek jelenleg kertes mezőgazdasági övezetekbe tartoznak. Az elmúlt 50 évben a zártkerti területen minden különösebb kontrol nélkül épültek „gazdasági épületek”, melyeket nyaralóként, sőt lakóházként használnak manapság.

A jelenlegi szabályozás jóval nagyobb telekterülethez köti az építhetőséget, a területen belül is különbséget téve a tájképi kitettségük szerint.

E területen tehát hosszútávon az cél, hogy jóval kisebb épületsűrűség alakuljon ki, ami viszont lesz, vagy meglévőből átalakul, az sokkal inkább feleljen meg a tájképi követelményeknek. Mindezek alapján az épületekkel kapcsolatos kritériumok hasonlóak az üdülőterületekhez írtakhoz, de itt még ritkább, szellősebb kialakításban, hiszen egy beépítésre nem szánt területről beszélünk.

EGYÉB KÜLTERÜLETEK

A volt zártkertek kivételével a többi külterületi területeken jelentős építési tevékenység nem lehetséges. Az általános mezőgazdasági területek azok, ahol a jelentősebb növénytermesztési és állattartási tevékenységek lehetségesek, melyek épület, épületek építésével is járhat. Ezekre a tipikus majorsági épületcsoportokra a természetközelséget, a természetes anyagok használatát kell előtérbe helyezni, maximálisan figyelembe véve a természeti környezet megőzésének, tiszteltetésének az elvét.

41.

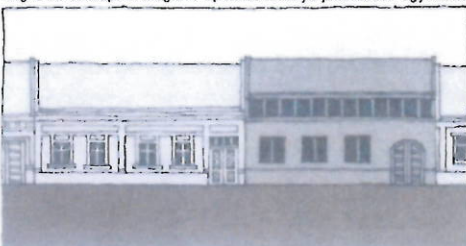
VÁROSKÖZPONT MÉRET ÉS TETŐABLAKOK

A városközpont zártsorú beépítésébe épülő új- vagy meglévő régi épület tetőtér beépítésekor törekedjünk az eredeti eresztvonalak tartásához, a jellemző tetőhajlásszögek (35° - 45° között) alkalmazására, valamint a nyugodt tetőfelületek kialakítására. A tervezett új tetőablakok kiosztása rendezett képet adjon és továbbra is meghatározó legyen a cserépfelület a tetőn.

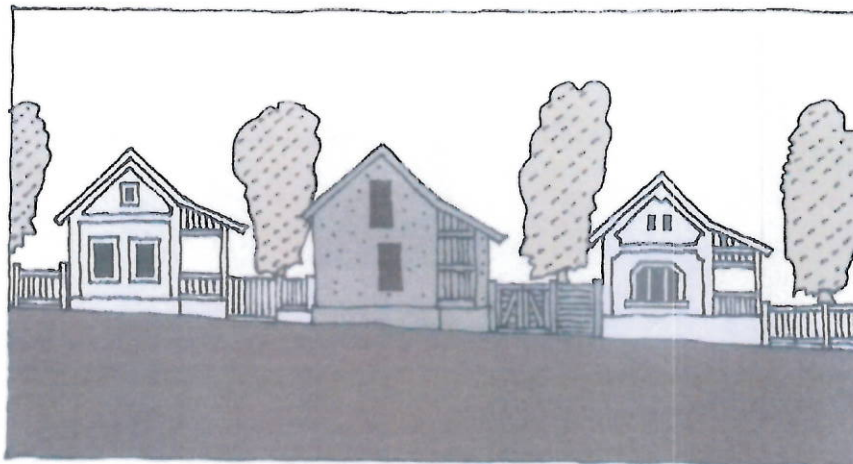
A tetőtérnek megemelt és ablakosított utcai homlokzat eresztvonalát kiugrik a szomszédok közül. A folyamatos ablakos nem jellemző a területen. Jelen megoldással az épület nem földszint + tetőtérre, hanem kétszintesnek néz ki, míg a városközpont meglévő épületállománya jellemzően egyszintes.

A tetőfelület nagymértékű megnyitásával és kiemelésével a tetőfelület az utcáról nézve szinte teljesen eltűnik. A túlméretezett tetőfelépítménnyel egy idegen elem kerül a nyugodt tetők sorába, az utcakép folyamatossága ez által megszakad.

42.

VÖLGYI UTCÁK TETŐHAJLÁS, TETŐFORMA, MÉRET

Völgyi utca régi, hagyományos beépítésébe kerülő új lakóház. A szomszédos épületek régiek, sok esetben helyi védelem alatt állnak.

Az új épület mai, modern hangvételű, ugyanakkor a közel azonos tetőforma, hasonló tetőhajlásszög, és a szomszédokhoz igazodó méret által biztosított az utcaképhez illeszkedés. Ezt erősíthetik még az alkalmazott homlokzati anyagok (festett vakolat, pácolt faszervezetek, natúr hornyolt cserépfedés), az illeszkedő, faszervezetű kerítés és kapu, valamint egyéb részletek is.

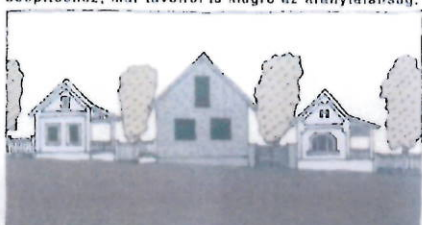
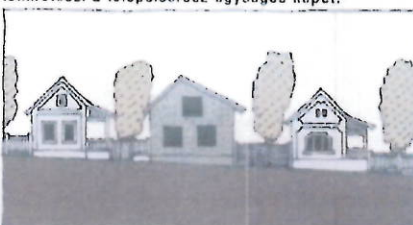
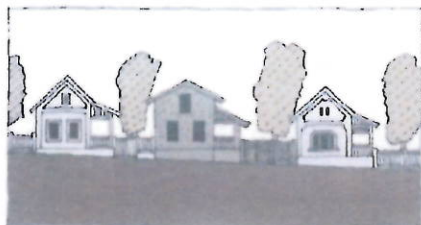
Ugyan egy kulturált és rendezett tömegű, kialakítású épület, de tetőhajlása nagyon eltér a környezetben jellemzőektől, ezért kilóg a sorból, az utcaképhez nem tud illeszkedni.

Az eredetileg tornácos épülettömeget egy torz aszimmetrikus tetővel összefogó átalakítás homlokzatot eredményez. Nincs harmónia épületen. Bántóan rossz önmagában is és lötkreteszi a településrész egységes képét.

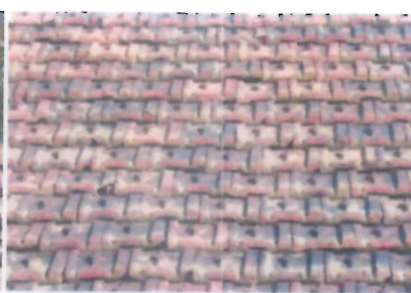
Foghljba épülő új épület, amely szélességével és az ebből fakadó magasságával is jóval nagyobb hagyományos kialakítású szomszédjainál. Egy ilyen léptékváltással nem lehet illeszkedni a meglévő beépítéshez, már távolról is kiugro az aranytalanság.

43.

„MAROSI” CSERÉP

HORNYOLT CSERÉP

HÓDFARKÚ CSERÉP

TETŐFEDÉS

Nagymaroson egykor téglagyár működött, amely tetőcserepet is gyártott. Ezen „marosi” típus egy sajtoltszerű, amelyen egy rombuszminta látható. A minta jövőtől az a cserépből készült felületre nem kell hófogó, mert a hajat megtartja, illetve szélvágja. Még ma is nagyon sok épületen látható ez a cserépfedés. A „marosi” cserépen kívül jellemző még a hornyolt cserép, többféle mintázattal, valamint ritkábban, de feltehetően a hódfarkú cserép is. A cserépen kívül egyéb tetőfedőanyag nem jellemző a városban. Színben a natúr és a vörös színek dominálnak.

Új épületek fedésének kialakításakor törekedni kell a cserépek és színek alkalmazására. Kerülendő cserepeslemezek és a bitumenes zsindelyfedések, valamint az erős és harsány színek.

44.

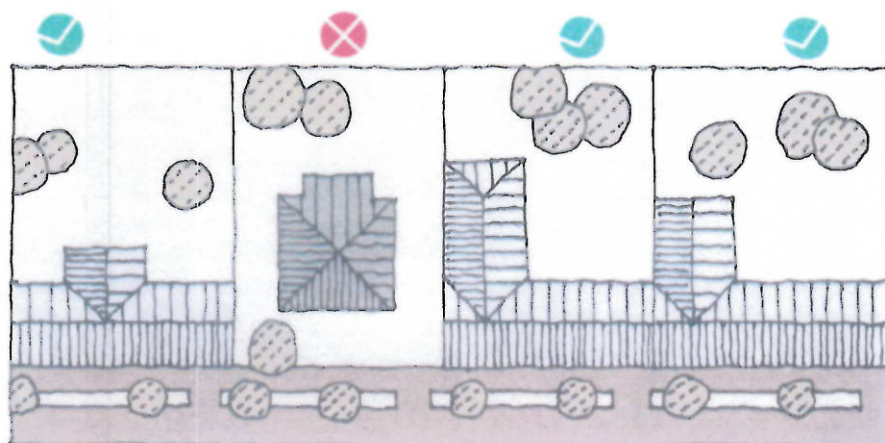
KÉMÉNYEK

45.

TELEPÍTÉS

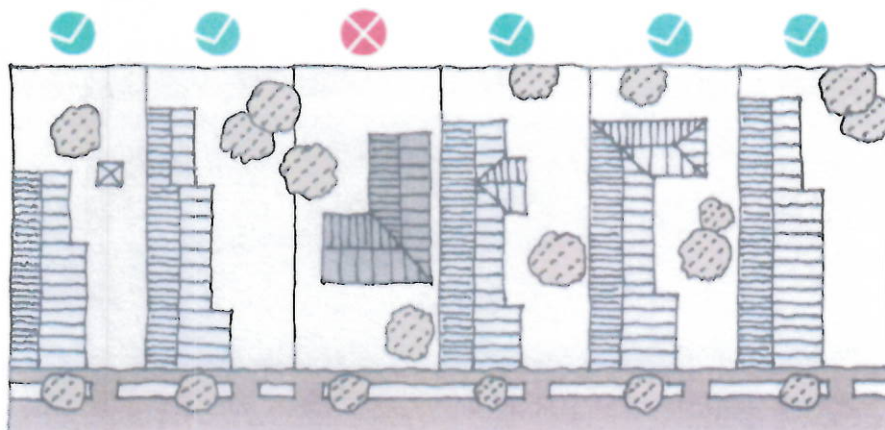
VÁROSKÖZPONT ZÁRTSORÚ BEÉPÍTÉS

Zárt sorú beépítésben a leghangsúlyosabb az utcavonal, hisz folyamatos a beépítés. Ilyen épületek közé nem szabad beiktatni egy, az utcafronttól visszahúzott, szabadonálló vagy oldalhatáron álló épületet. Ezeknél a beépítésekénél kisebb az eltérési tőrés az eresztvonalak, párkánymagasságok tekintetében is, mert azok egy közel folyamatos, határozott vonalat adnak az utcában. Igazodjunk a régi épületek által meghatározott tömegrendekhez és ne csináljunk utcasetet egy másféle telepítéssel.

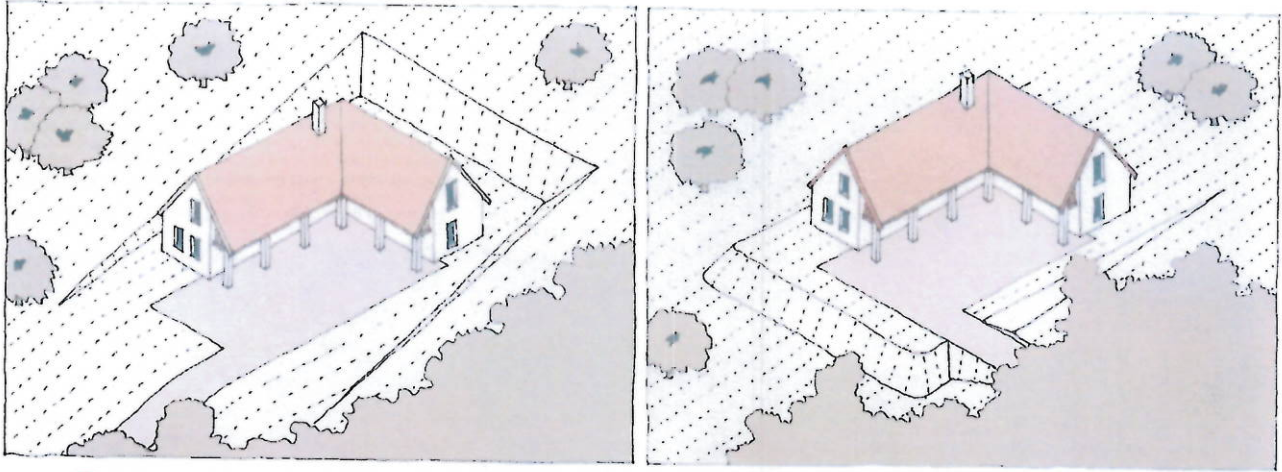

VÖLGYI UTCÁK OLDALHATÁRON ÁLLÓ BEÉPÍTÉS

Az oldalhatáron álló utcafrontos, oromzatos, hasonló nagyságú lakóházak egy karakteres szép ritmust írnak az érintett utcáknak. A völgy utcák ráadásul erősen lejtősek, ezért a homlokzatsorokra, tömegekre jobban rálátunk. Ha ezek közé egy, az utcafronttól visszahúzott épülettömeg kerül, ráadásul azoktól eltérő tömegkialakítással, akkor ez a ritmus megszakad, azonnal látszik, hogy valami nem megfelelő. Igazodjunk a régi épületek által már meghatározott léptékhez, formához és telepítési helyhez, hogy az utcák a szép ritmusa továbbra is megmaradjon.

46.

ÉPÜLETELHELYEZÉS HEGYOLDALAKON

Elsősorban az üdülőterületeket érinti a meredek hegyoldalakon elhelyezkedő telkek. Ezen területeken különös figyelmet kell fordítani a tervezésnél az épületek terepre való illesztésére. Ez nagyobb épületeknél akár a belső szintek eltolásával is elérhető, így a földszinti padlósíkok nem emelkednek el nagyon a csatlakozó tereptől, illetve nem kerülnek a terep alá. Általános probléma, rossz beidegződés, hogy az épületek vízszintes telekrészét akarnak kialakítani és az épületet úgy építeni, mintha síkvidéken lennének. Ez akár bevágással, akár töltéssel oldják meg, mindkettő durva tájsébet okoz. A nagymennyiségű föld megmozgatása ráadásul drága, a kialakuló meredek részüik pedig problémásak állékonysági szempontból, hosszú távon bennük rejlnek a földcsuszás veszélye. Bevágásoknál a leendő ház három oldalról részsíre néz, nem jó a kapcsolat a környezettel. Töltéseknél a ház indokolatlanul kiemelkedik környezetéből.

47.

SZÍNEK

A színezés nagyban befolyásolja a ház jellegét. A megfelelő, az adott épületekhez illő, visszafogott színezésben is nagy változatosság rejlik. Nem létezik egyetlen megoldás, hanem jó vagy rossz választás a színekkel rengeteg árnyalatból. Egy-egy szín kiválasztásával meghatározzuk a kiemelő színek halmazát is, mert az egy házban belül megjelenő különféle anyagoknak és azok színeinek össze illőnek és harmonikusnak kell lenniük.

A színpárok összeillesztésében nagy játéklehetőség is rejlik. Egy világosabb alapvakolat szín egy sötétebb vakolatkeretéssel komor, szigorú hangulatot áraszt, míg ha a keretezés világosabb az alapszínnél (fehér vagy az alapszín egy világosabb árnyalata), akkor derűsebb, vidámabb lesz az épületünk.

Kerüljük a harsány, erős és durva színeket. A vakolatok esetében törekedjünk a világosabb földszínek, a pasztellszínek alkalmazására. A lábazatok, amennyiben nem nyers kő- vagy tégla anyagúak, hanem szintén vakoltak, legyenek sötétebbek az alapvakolatnál. Ezeknél a szürke árnyalatai is jó választások és koszoldás is kevésbé feltűnő így rajtuk.

A nyílászáróknál és látszó faszerkezeteknél (tornácoszlopok, ereszeszkázatok, orompallók, korlátok, stb.) törekedjünk a természetes fa színek alkalmazására. Ne használjunk túlságosan erős, hanem inkább lágy árnyalatokat.

48.

KERÍTÉSEK

Ahogy a város régi épületállománya, úgy a kerítések is nagy változatosságot mutatnak. Megtalálhatók a népi építészeti léckerítés, a különféle deszkakerítések, a tömör lábazatos, felül „Heidokker” típusú dróttfonatos kerítések, a kovácsoltvas szerkezetek és a különféle (kő, téglából, vakolt) tömör kerítésfalak is. A kerítésoszlopok is sokfélék, található a településen szecessziós acél oszlop, szecessziós vagy eklektikus mintával díszített vakolt oszlop, zömökebb vakolt vagy nyerstégla oszlopok is. A lábazatok a legtöbb helyen vakoltak, de sok nyerstégla és kő lábazat is látható, hisz egyrészt egykor téglagyára volt a városnak, másrészt a környező hegyek többféle kővel szolgáltak/nak (Selyce, Szokolya, Szob, Dunabogdány, stb.).

49.

LÉC- ÉS DESZKAKERÍTÉSEK

50.

51.

KOVACSOLTÁS ÉS HIDEKKEK KERÍTÉSEK

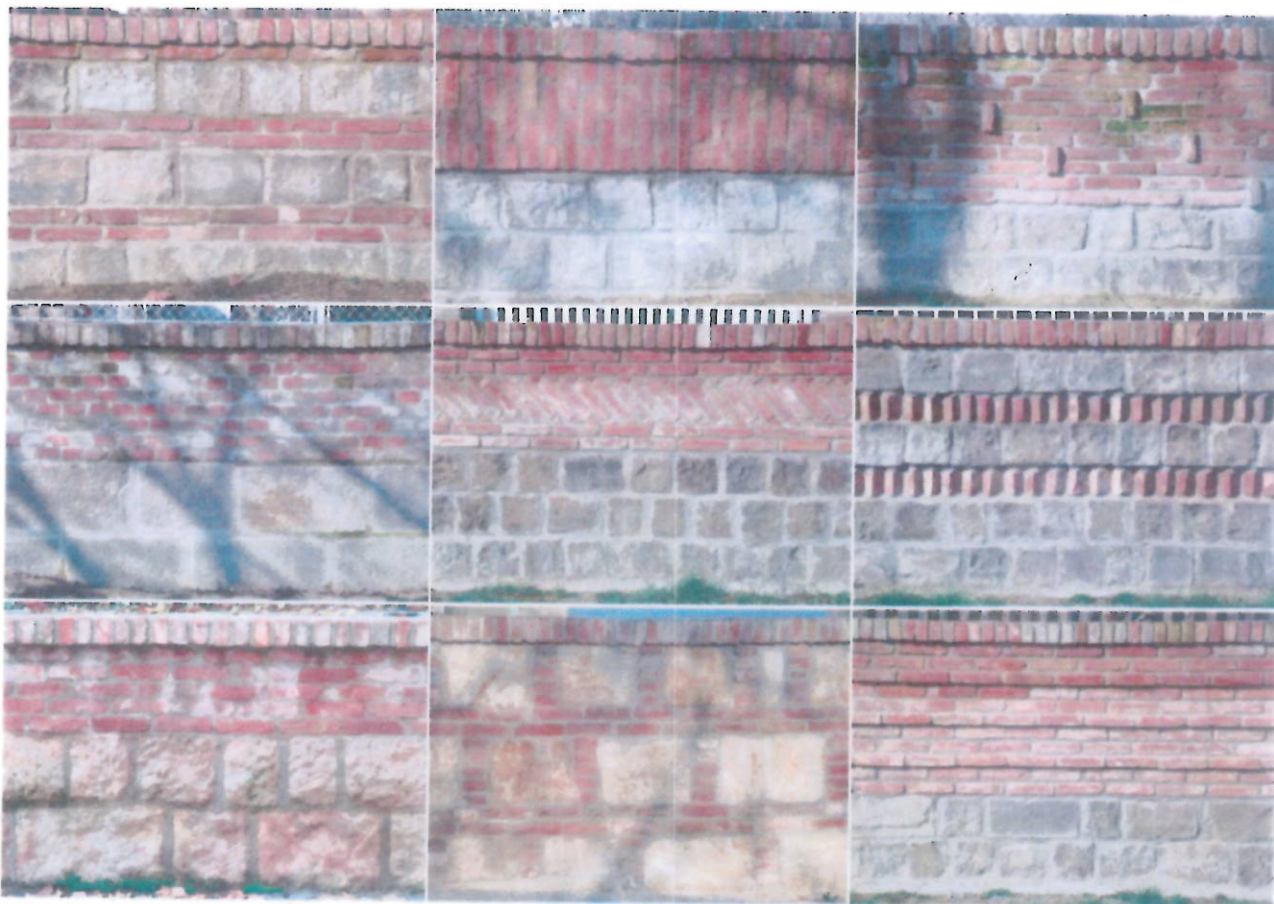
52.

53.

54.

55.

TORNÁCOK, VERENDÁK

A marosi háztípusok mindegyikének fontos eleme a tornác vagy a veranda vagy egyszerre mindkettő. Nagymaros ékei a „svájci ház” típusú villák díszes faszekeretű verandái. Az oromfalas népi épületek utcáfrontra kitolt kis tornácai jellegzetes marosi hagyomány. A zárt sorú és hézagosan zárt sorú polgári épületek udvari oldalait is minden esetben tornác szegélyezi, ráadásul széles elegáns formában, sokszor meglepetésszerűen egyedi, gyönyörű kivitelben.

56.

57.

58.

59.

60.

61.

REGI ÉPÜLETEK FÜRÉSZFELT DÍSZES KORLATAI

ÚJ KÖZTERÜLETI FAKORLÁTOK

KORLÁTOK

Nagymaroson nagy hagyománya van a díszesen fűrészelt, mellvédszerű korlátoknak. Ezek elsősorban a népi lakóházaknál és a „Svájci ház” típusú villáknál figyelhetők meg. A deszkaszerkezetek mintázatai változatosak, egyedi, sajátos hangulatú részletei az épületeknek. A közterületeken, a nagyobb kitéttég miatt, erősebb szerkezetű (komónyfa és nagyobb keresztmetszetek) szükségesek, de itt is elsősorban a faszervezetek dominálnak.

62.

ABLAKOK

63.

KAPUK

64.

KILINCSEK

65.

RÉSZLETEK

Az épületek, utcák, terek részletei, azok minősége erősen befolyásolják a település összképét. egy szépen megoldott ereszrészlet, egy régi kerékvető, egy , a házhoz illő tetőablak, egy-egy szép utcatábla vagy felirat, stb., mind-mind meghatározó lehet egy-egy településrész hangulatában. Éppen ezért a jó tömegű, arányú, megfelelően kiválasztott színű és odaillő építőanyagok mellett a részletmegoldásokra is nagy hangsúlyt kell fektetni az egyes épületeknél vagy közterületi részeknél.

66.

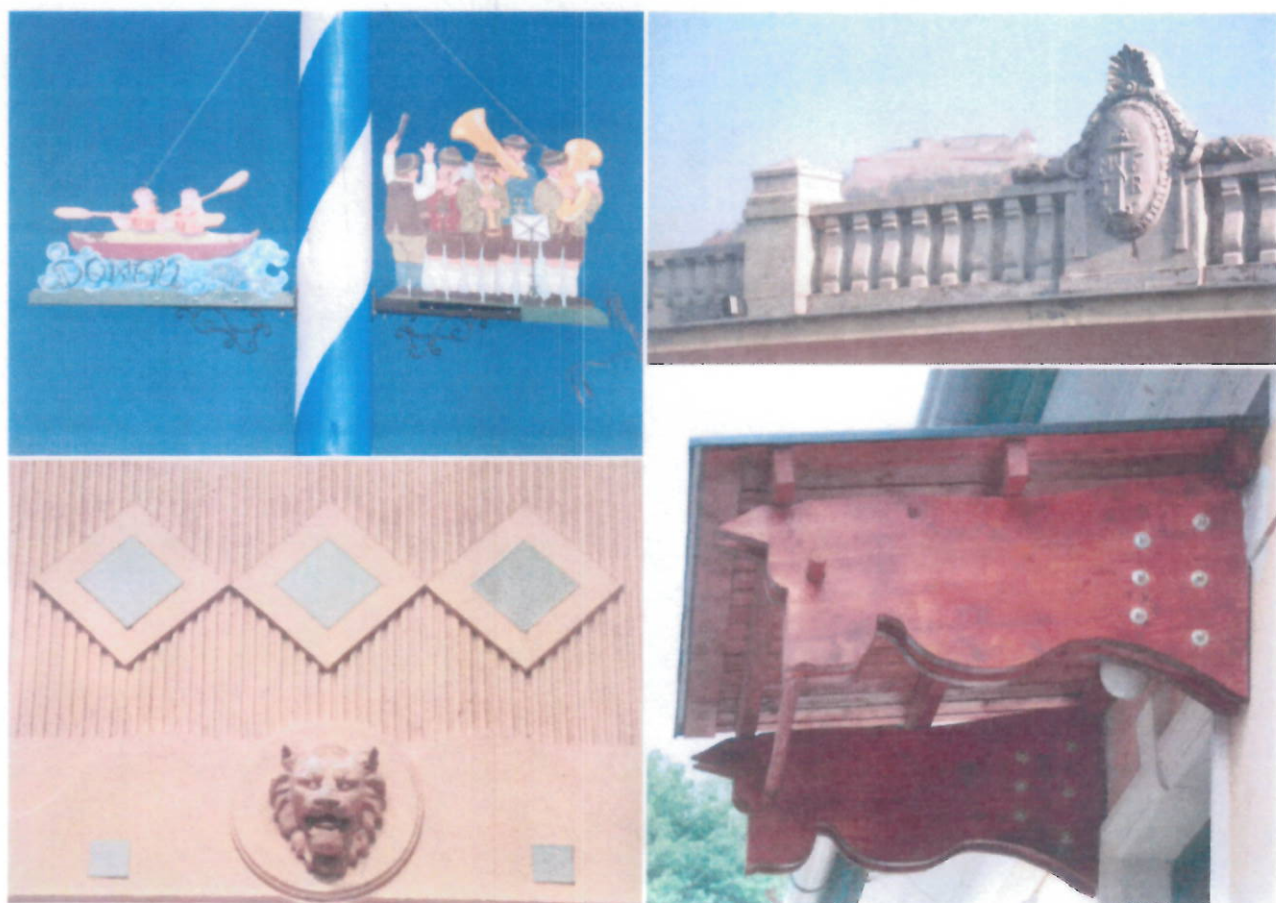
67.

68.

69.

70.

71.

72.

73.

NÖVÉNYZET

DUNA-PART MENTI
TERÜLETEK

75. ÉPÍTÉSKÖZPONT
TERÜLETEK

HEGYOLDALI
TERÜLETEK

74.

DUNA-PART MENTI TERÜLETEK KÖZTERÜLETEK

JAVASOLT CSERJÉK

JAVASOLT FÁK

Közönséges nyír

Rezgő nyár

Fehér fűz

Berkenye

Kocsányos tölgy

Vénic-szil

Magyar kőris

Mezei juhar

Alkalmazzuk árterti növényzetet!

Igyekezzünk honos növényfajokat alkalmazni!

Őgjük meg a vízi élőhelyeket, társulásokot!

A Duna-part menti közösségi használatú terek, utcák legmeghatározóbb elemei a településnek. Ezek a területek Nagymaros legperifériusabb és leglátogatottabb részei. Épp ezért az egyik legfontosabb szempont a rendezettség és megfelelő fenntartás. A megfelelő minőség nem csak esztétikailag fontos, hanem befolyásolja a településről alkotott képet is. Tartsuk szem előtt azt, hogy a terület legnagyobb része árterület és törekedjünk az itt jellemző növények alkalmazására! Igyekezzünk honos növényfajokat ültetni! Adventív fajok betelepítésének megakadályozása! Nagy károkat okozhatnak a természetes zöldfelületekben.

Fehér nyár

Fekete nyár

75.

DUNA-PART MENTI TERÜLETEK MAGÁNKERTEK

JAVASOLT CSERJÉK

JAVASOLT FÁK

Ősibarack

Berkenye

Vadalma

Közönséges nyír

Mandula

Alkalmazzunk hagyományos gyümölcs és zöldségfajtákat!

Kerüljük az örökzödeket (tűfa, ciprus stb.) nagyarányú alkalmazását!

Ha van rá mód, ne alkalmazzunk szökevényeket és invazív fajokat!

JAVASOLT TALAJTAKARÓK

Kis téliöld meténg

Borostyán

Törpemandula

Tatár lonc

Ligeti szőlő

A kert tervezése során mindig figyeljünk a helyi adottságokra. Fontosak a talajviszonyok, csapadékmennyiség, mikroklima, lényviszonyok és a környezet egyéb meghatározó szempontjai. Mivel a Duna-part menti területek legnagyobb része árterület, ezért magas talajvízzel rendelkezik. Figyeljünk oda arra, hogy ezekhez a viszonyokhoz alkalmazkodó vízkedvelő vagy víztűrő növényeket ültessünk! Szintén fontos szempont a kert tájba illesztése, valamint a természetes élővilág megőrzése. Ezért kerüljünk az invazív és lágydegen fajok alkalmazásától! A fajok kiválasztásánál gondoljunk a település tájértéktételére, a régi gyümölcsösökre, melyek virágaikkal és termésükkel gazdagították a táj szépségét.

76.

JAVASOLT CSERJÉK

JAVASOLT FÁK

Kerüljük az övennövények alkalmazását!

Törekedjünk a telkeink előtti zöldfelületek fenntartására!

Ne alkalmazzunk zóldsávosan csak gyepet! (kikapcsolás, parkolás miatt)

A közterületeket díszítő zöldfelületi elemek lazítják a település szövetét, díszítik az épületeket és közösségi életnek adnak helyet. Az itt-ott előforduló szorosabb, szűkebb utcák nem mindig teszik lehetővé a legszőlesebb igényeket kielégítő zöld infrastruktúrák létrehozását. Ahol azonban van rá mód, igyekezzünk megfelelő méretű járdák és zóldsávok kialakítására, ahol lehetőség van háromszintű zöldfelület kialakítására (gyep, cserje, fasor), ugyanakkor törekedjünk az átláthatóságra is. A településközponti zöld infrastruktúra elemek jelenléte, valamint minősége kiemelkedő fontosságúak a településképi szempontjából, hiszen ezek a város legforgalmasabb területei. Épp ezért igen fontos a közterületek fenntartása, rendezettsége.

Mezei szil

Molyhos tölgy

77.

JAVASOLT CSERJÉK

JAVASOLT FÁK

Mezei juhar

Közönséges dió

Madárcseresznye

Mandula

Sajmeggy

JAVASOLT TALAJTAKARÓK

Ligeti szőlő

Trombitafolyondár

Kínai lilak

Tatár lonc

Fehér varjúháj

TELEPÜLÉSKÖZPONTI TERÜLETEK MAGÁNKERTEK

Igyekezzünk minél többszintű zöldfelület kialakítani!

Igyekezzünk változatos növényfajokat alkalmazni!

Ha van rá mód, ne alkalmazzunk övennövényeket és kivázn fajtákat!

A településközponti magánkertek jelentős szerepet töltenek be a településképi. Ezek közül is a legjelentősebbek az előkertek, melyek nagyban befolyásolják az utcaképet. A kert megtervezése során figyeljünk oda a helyi adottságokra, mikroklímára, lényviszonyokra és a környezet egyéb meghatározó elemeire. Igyekezzünk arra, hogy változatos növények jelenjenek meg kertünkben, melyek illeszkednek a településképi. Nagy figyelmet fordítsunk a kerítést díszítő növények alkalmazására!

78.

JAVASOLT CSERJÉK

Cserszömörce

Egybibés galagonya

Vöröspyűrű som

Kökény

Közönséges kecskerágó

JAVASOLT FÁK

Kislevelű hárs

Molyhos tölgy

Kocsánytalan tölgy

Vadgesztenye

Korai juhar

Magas kőris

Mezei szil

Mezei juhar

Kerüljük a téjidegen fajok alkalmazását!

Törekedjunk a telkeink előtti zöldfelületeket fenntartására!

Törekedjunk az árkok zöldítésére!

A hegyoldali beépítések közterületeinek és magánkertjeinek zöldfelületein nagy felelősség van a természet védelme szempontjából, hiszen szoros kapcsolatuk van a környező erdőterületekkel. Épp ezért igyekezzünk kerülni az agresszíven terjedő, valamint invazív fajokat. A szűk utcák nem teszik lehetővé a minden igényt kielégítő zöld infrastruktúra kialakítását. Azonban az árokpartok, meredek részek gyepesítésén kívül előbbi esetén vízkedvelő, utóbbi esetén jó kapaszkodó cserjék ültetése is fontos szempont lehet.

Közönséges dió

Eperfa

JAVASOLT CSERJÉK

Európaiogyoró

Málna

Vadrózsa

Vörös ribiszke

Egybibés galagonya

JAVASOLT FÁK

Szelídgesztenye

Közönséges dió

Nemes kőris

Mandula

Vadcsereesznye

JAVASOLT TALAJTAKARÓK

Kék hajnalika

Ligeti szőlő

Kis téli zöld meténg

Magyar lonc

Borostyán

HEGYOLDALI TERÜLETEK MAGÁNKERTÉK

Igyekezünk a minél nagyobb zöldfelület arány

Kerüljük az önkényes tűzde megjelenését!

Kerüljük a természetes élőhelyek védelmében az önkényes és invazív fajok alkalmazását!

A hegyoldali beépítések nagyobb arányban rendelkeznek zöldfelületekkel, valamint a természetes élőhelyekkel szorosabb kapcsolatban állnak. Épp ezért a növényzet minőségére, összetételére vonatkozóan felelősségük sokkal nagyobb. Fontos, hogy szem előtt tartjuk, hogy a kertekben alkalmazott tájidegen, agresszíven terjedő fajok jelentős mértékű negatív hatásokkal van a megőrzendő értékes területekre. A tájbaállítás szempontjából is nagy hangsúlyt kapnak a területek, hiszen a hegyoldali beépítések kertjei a település központjából, a Duna-parttól is láthatóak.

KÖZTERÜLET

VIRÁGOK, FÜSZERNÖVÉNYEK MAGÁNKERT

81.

NÖVÉNYZET METSZET

TELEPÜLÉSKÖZPONTI TERÜLETEK

DUNA-PART MENTI TERÜLETEK

HEGYOLDALI TERÜLETEK

82.

TÖBBSZINTŰ NÖVÉNYBORÍTOTSÁG
Törekedjünk a megfelelő növényhasználatra, megfelelő fenntartásra!

FASOROK KIALAKÍTÁSA
Azonos fajú, fajtájú, egyenes törzset nevelő városi faegyedeket alkalmazzunk!

EXTENZÍV FENNTARTÁS
Törekedjünk a megfelelő hely kiválasztására és fajok alkalmazására!

ESŐKERTÉK KIALAKÍTÁSA
Elhelyezést gondos tervezéssel és megfelelő növényalkalmazással!

ESŐVÍZ GAZDÁLKODÁS
Magánkertekben igyekezzük hasznosítani az esővizet, megfelelő eszközökkel!

ZÖLDHOMLOKZATOK, ZÖLDTETŐK
Ügyeljünk a megfelelő szerkezeti és növényzeti felhasználására!

VÍZÁTERESZTŐ BURKOLATOK
Törekedjünk a helyi anyagok használatára, burkolat szerkezetének megfelelő kialakítására!

ÁRKOK ZÖLDÍTÉSE
Alkalmazzunk az adottsághoz megfelelő fűféléket és gondoskodjunk a rendszeres fenntartásról!

Mi a zöld infrastruktúra?

Természetes és félig természetes területek, valamint egyéb környezeti jellemzők stratégiai megtervezett hálózata, amelyet úgy terveztek és irányítanak, hogy széleskörű ökoszisztéma-szolgáltatások nyújtására legyen képes. Nemcsak zöldfelületek és vízfelületek összessége, hanem megtervezett hálózata, melyek a környezeti erőforrások előnyeit biztosítja a helyi közösségek számára.

Miért fontos a fejlesztése?

Mindamellát, hogy csodálatos látványt nyújtanak, ezen kívül élhetőbbé és fenntarthatóbbá teszik a települést, a klíma negatív hatásait csökkentik (ársvíz enyhítése, hősziget hatása csökkentése) és rekreációnak (egészség, jó közérzet, szabadidő pihenés, játékok) is helyet adnak.

Zöld infrastruktúra jelentősége:

- **Ökológiai szerep:**
Összeköttetést biztosít a fajok között így fenntartva a természetes populációk életben maradását.
Növények levélfelületén nagyobb mennyiségű port és CO₂ kötődik meg, ezáltal tisztítja a levegőt.
Talajok megfűszerezésében is fontos szerepük van, hiszen számos faj képes felvenni a mérgezőanyagok elemeit, valamint növelik a talaj vízháztartását.

- **Klimatikus szerep:**
Csökkentik a hősziget hatást, akár 4-5 °C-os enyhülés a burkolt felületekhez képest. Mikroklimatikus hatásuk nagyon fontos. Párolgatásuk révén növelik a levegő páratartalmát, ezáltal csökken a hőmérséklet környezetükben.
- **Esztétikai szerep:**
Növelik az utcakép értékét.

- **Kiameleik a karakterisztikus jegyeket, arculatot és egységesítést adnak.**
- **Településszerkezeti szerep:**
Jelzik egy-egy terület településszerkezetben elfoglalt helyét.

Betölthet még tértároló, térelválasztó és összekötő szerepet.
Lehetnek védelmi funkciójú területek (védődő, védőfűzés).
Vezetik a pillantást, vizuális összeköttetést biztosítanak.

- **Gazdasági szerep:**
Zöldfelületeknek legtöbbször gazdaságélénkítő hatásuk van. Nő a környező lakó és kereskedelmi-vendéglátó épületek ingatlanértéke.
Közvetett hatásuk a tisztább levegő által akár az egészségesebb lét is, melynek következtében kevesebb költségek jelentkezhetnek az egészségügyi intézményekben.

- **Társadalmi szerep:**
Fontos szerepet töltenek be a rekreációban, számos aktív és passzív pihenésnek adnak helyet.
Találkozási pontok, a közösségi élet színterei.
Betölthetnek kulturális és oktatási funkciót. Valamint szakrális jellegű tevékenységeknek is helyet adhatnak.

83.

ZÖLD INFRASTRUKTÚRA

MAI PÉLDÁK

Helyi védelem alatt álló régi épület tetőtervezése új, modern, mégis a ház jellegéhez illő zöldépítéssel. Ráadásul látható a régi logva a nyugodt tetőfelület továbbra is érvényesül.

Helyi védelem alatt álló épület átalakítása és helyreállítása. Az egykor lehelő városi tervé visszaidézése mai építészeti eszközökkel. Kertben, illeszkedő kerítéssel és melléképülettel.

84.

Helyi védelem alatt álló épület kiegészítése új fedett-terasszal
85.

Régi épület kiegészítése új verandával, mai osztásrenddel, de hagyománytisztelő módon

Újkori lakóépület bővítése fedett terasszal, a régi, díszes fa verandák stílusában.

Egyszerű tömegű, jó arányú lakóépület, melynek nyílásrendje és az ablakok nagysága, osztása igazodik a környezetben lévő régi épületekhez.

Helyi védelem alatt álló épület hangulatos felújítása, ötletes és egyedi részletekkel, díszletláblával és cégérrel.

Helyi védelem alatt álló épület
felújítása és bővítése, valamint
új kerítés és kapuk építése

Régi épület bővítése verandával
és kapuépítmény építése

Új lakoház kortvarosi beépítésben,
hagyományos témákkal és
természetes építőanyagokkal.

Pracház átépítése lakóházzá,
egyes részekkel, műtőző
kialakításával

87.

Helyi védelem alatt álló
óvoda helyreállítása és
bővítése egy új
szárnyal.

88.

Régi épület felújítása, részbeni átépítése és tetőtérbeépítése, modern eszközökkel, természetes anyagokkal

Közösségi pavilonépítmeny könnyed kialakítással, átgondolt szép részletekkel

89.

UTCÁK, TEREK

A közterületek minősége, gondossága nagyban meghatározza egy település arculatát. Ezért különös figyelmet kell fordítani ezek megfelelő szintű felújítására és folyamatos karbantartására. A város központjában és a történelmi településrészekben lehetőség szerint természetes anyagú térburkolatokat alkalmazunk, illeszkedve ezzel a műemlékek és helyi védett épületek hangulatához. Nagymaroson hagyománya van a téglaburkolatnak. Az egykori téglagyár tülégetett és az által fagyállóvá vált tégláiból épültek a marosi járdák, amelyek 1-2 helyen még most is fellelhetők. A központ utcái és terei kiemelt jelentőségűek, mivel itt kerülnek megrendezésre a városi ünnepek, rendezvények, itt találhatók a közintézmények, ide érkeznek a vasúton és hajón a városba jövők. Ezért ezek burkolatai, az előbb említett téglán kívül, nagyrészt kőből épültek, bazalt és gránit kis- és nagykocka kövekből. Fontos szempont a burkolatoknál az esztétikum mellett a karbantarthatóság és a könnyen javíthatóság, hisz a közműveink ezek alatt futnak, amelyekhez időnként hozzá kell férni. Erre a célra a kiselemes burkolatok (mint amilyen a kockakő is) tökéletesen alkalmas. Mivel a központhban a nagyobb forgalom és a rendezvények szervezhetősége miatt viszonylag nagy felületek burkoltak, ezért további fontos szempontja a burkolásoknak, hogy a vizet átteressék. A zúzalékba rakott kő- és téglaburkolatok ennek is megfelelnek. A közterületeinken lehetőség szerint, a föld alatt vezessük az elektromos vezetékeket, a lámpatartó oszlopok (kandeláber) pedig egységes, szép képet adnak az egyes utcákban, tereken. Az utcabútorok (padok, szemetesek, információs táblák, stb.) egységes, az adott településrész arculatához igazodó kialakításúak legyenek. Ne féljünk a típus szerkezetek egyedi, csak nagymarosra jellemző elemekre való kiváltásától, mert tovább gazdagíthatjuk ezzel városunkat.

90.

91.

92.

93.

94.

JÁTSZÓTEREK

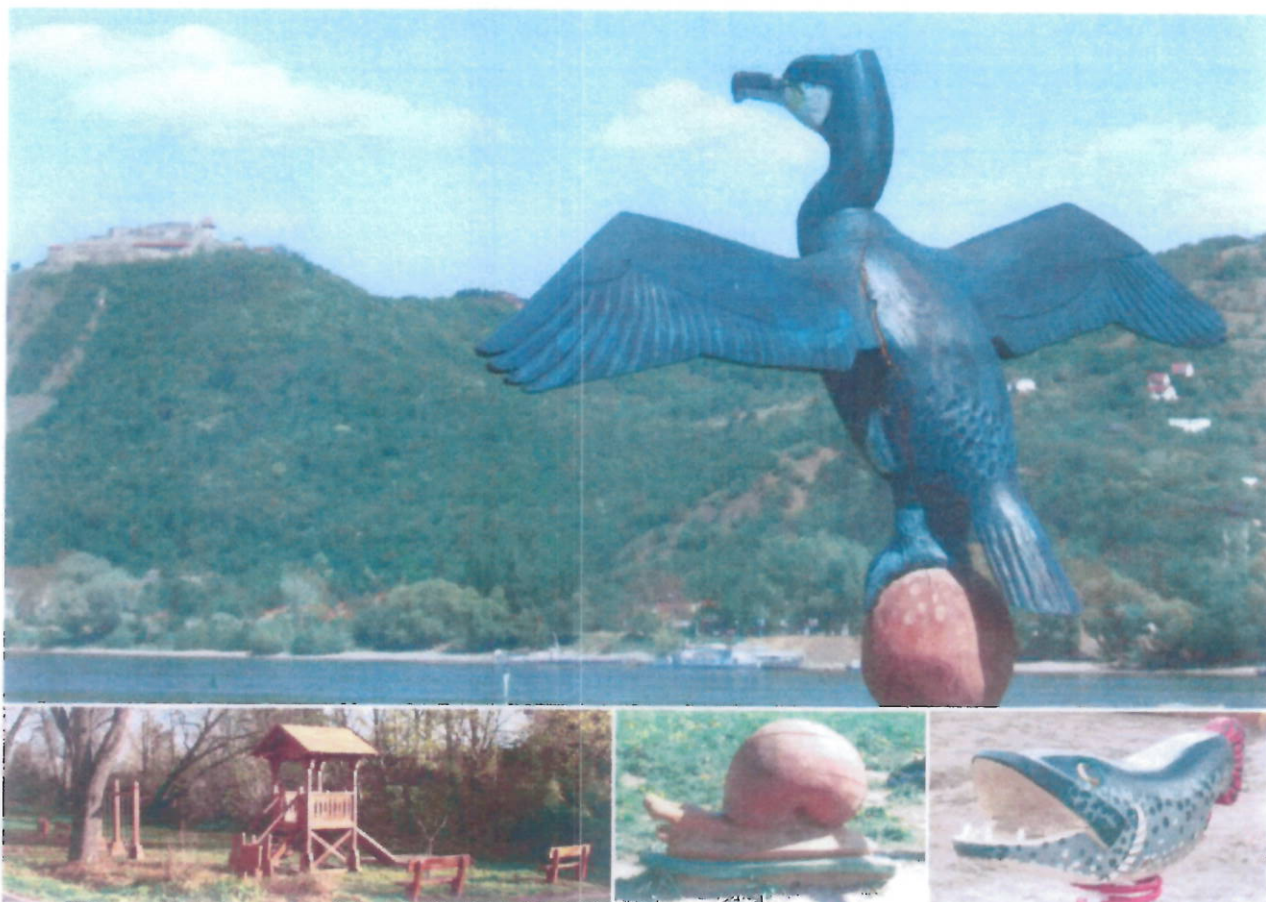
A közterületeken fontos találkozási pontok a játszóterek. Ezek szerves részei utcáinknak, tereinknek. Nagymaroson nagyrészt a dunaparti sétányokon helyezkednek el, így megjelenésük, környezethez illeszkedésük is kiemelt jelentőségű. Ezeknél se féljünk az egyeditől, részesítsük előnyben az adott helyre tervezett ötletes megoldásokat a katalógusból kiválasztott típus elemekkel szemben.

95.

96.

97.

ÜZLET- ÉS INFORMÁCIÓS TÁBLÁK, CÉGÉREK

A település arculatához szervesen hozzátartozik a különféle táblák, hirdetések, közterületi feliratok minősége, jellege. Ezek jó és egyben ötletes kiválasztása vagy megtervezése elsősorban nem anyagi, hanem odafigyelés kérdése. Nagymaroson kialakult/kialakulóban van egy üzlettábla „típus”. A múlt század elején divatos festett fatáblák jellegében készülnek az új, egyedi, ötletes és hangulatos táblák, melyek jól illenek mind az ódon épületek, mind a mai kor építészetéhez is.

98.

99.

Készült Nagymaros Város Önkormányzata megbízásából, a településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényhez kapcsolódóan

Polgármester: Petrovics László
Főépítész: Varga Csaba
www.nagymaros.hu

Szerzők:
Murányi Zoltán, Tahi-Tóth Orsolya, Varga Csaba

Fotó:
CIVERTAN (légifotók), Dudás József, Murányi Zoltán, Széles Marcell (drónfotók) Tahi-Tóth Orsolya, Varga Csaba

A bemutatott épületpéldák ismert tervezői:
Erhardt Gábor, Félégyházi András, Hegedűs Péter, Jánosi János, Philipp Frigyes, Robogány Andrea, Varga Csaba

Források:

„Garami Mária: Nagymaros műemlék temploma” című műve, <http://www.uniprot.org/>, <http://naturewatch.org.nz>, <https://commons.wikimedia.org>, <https://www.coldstreamfarm.net>, <https://pxhere.com>, <http://kerteszet.unas.hu>, <https://www.henriettes-herb.com>, <http://sharkenterprises.biz>, <http://uhu.es>, <http://www.naturespot.org.uk>, <https://www.flickr.com>, <https://www.chio.edu>, <http://www.plaf.org>, <http://gardeninqwithchocolate.blogspot.hu>, <https://plants.ces.ncsu.edu>, <https://calphotos.berkeley.edu>, <https://www.dobbies.com>, <https://www.wholesalenurseryco.com>, <https://www.minnesotawildflowers.info>, <https://hu.wikipedia.org>, <https://www.chewvalleytrees.co.uk>, <http://leafand.co.nz>, <https://plantsam.com>, <http://www.sakitallowerseeds.com>, <https://www.ashridgeetrees.co.uk>, <http://www.nhmus.hu>, <https://inpn.mnhn.fr>, <https://namethalplant.wordpress.com>, <http://info.agl.bme.hu>, <https://www.brc.ac.uk>, <https://www.rosaceae.org>, <https://calphotos.berkeley.edu>, <http://bonnier.flora-electronica.com>, <http://www.gardenersworld.com>, <http://plants.jaredsgarden.com>, <http://ladnydom.pl>, <https://gobotany.newenglandwild.org>, <http://blogs.ubc.ca>, <http://www.luontoportti.com>, <http://www.treesbypost.co.uk>, <https://www.ebay.co.uk>, <http://www.terra.hu>, <https://www.wyevallegardencentres.co.uk>, <http://groweatgather.co.uk/sloes-or-blackthorn-prunus-spinosa>, <https://www.waimeanurseries.co.nz>, <https://species.wikimedia.org>, <https://www.crocus.co.uk>, <https://www.bfn.ca>, <https://www.shutterstock.com>, <https://www.degroot-inc.com>, <https://plants.ces.ncsu.edu/>, <http://plants.newgarden.com>, <http://www.theenglishgarden.co.uk>, <http://www.benary.com>, <http://www.finegardening.com>, <https://www.cumbriawildflowers.co.uk>, <http://yes-to-garden.com>, <http://diggingdog.com>, <http://www.botanikaland.hu>, <https://florida.com>, <https://www.mein-schoener-garten.de>, <https://www.gardenia.net>, <https://www.ballyrobertgardens.com>, <https://www.mydirtygardener.com>, <https://www.floland.hu>, <https://www.floralencounters.com>, <https://www.rhs.org.uk>, <http://www.7wells.co.uk>, <https://www.monticelloshop.org>, <http://femina.hu>, <http://docplayer.hu>, <http://www.bluebellnursery.com>, <https://www.intechopen.com>, <http://www.statecollegepa.us>

A kiadványra a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. védelme alatt áll.

Nagymaros - 2017
Nagymaros Város Önkormányzata

NAGYMAROS
2017